

NEW TRENDS

IN

SLAVIC STUDIES

Suárez Cuadros, Simón José, Vercher García, Enrique J.,
Barros García, Benamí, Marynenko, Pavlo,
Quero Gervilla, Enrique F. (Eds.)

URSS

Suárez Cuadros, Simón José, Vercher García, Enrique J.,
Barros García, Benamí, Marynenko, Pavlo,
Quero Gervilla, Enrique F. (Eds.)

NEW TRENDS IN SLAVIC STUDIES

URSS
MOCKBA

ББК 81.2

Suárez Cuadros, Simón José, Vercher García, Enrique J., Barros García, Benamí, Marynenko, Pavlo, Quero Gervilla, Enrique F. (Eds.)

New Trends in Slavic Studies. — М.: КРАСАНД, 2021. — 976 с.

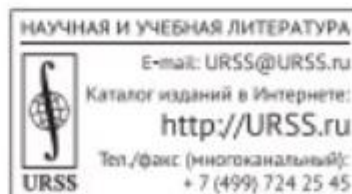
Данная книга представляет собой сборник научных трудов по докладам V Международной конференции «Дни славистики в Андалузии».

Монография разделена на шесть частей, каждая из которых посвящена определенной тематике: «Изучение и преподавание славянских языков и культур», «Лингвистические исследования», «История, культура и картина мира», «Славянская литература и формы культурного самовыражения», «СМИ, политический дискурс и международные отношения», «Прямой и обратный перевод славянских языков».

Книга рекомендована специалистам, студентам и тем, кто интересуется славянскими странами.

ISBN 978-5-396-01059-8

30523 ID 271059

SUMMARY

<i>Svetlana Šetović, Ljiljana Banjanin. Od mračne Avile do svetle Sevilje. Španija u putopisima Jovana Dučića i Miloša Crnjanskog.....</i>	639
<i>Tatyana Sivova. Орнитологический код рассказов К.Г. Паустовского через призму цвета.....</i>	647
<i>Альфия Исламовна Смирнова. Апокалипсические мотивы в повести А. Адамовича “Последняя пастораль”: функция метатекста.....</i>	658
<i>Поэми Стоичкова. Писмата като конструкт в българския литературно-исторически метанаратив.....</i>	665
<i>Nadezhda Stoyanova. Fashion and Modernism. Bulgarian Cultural and Literary Contexts.....</i>	671
<i>Justyna Tabaszewska. Young Polish Literature in Affect.....</i>	678
<i>Sanja Tadić-Šokac. „Iza svakog imena krije se priča.“.....</i>	685
<i>Татьяна Тарасенко. Обыденный мир «Зоны» С. Довлатова как семантическая ситуация.....</i>	692
<i>Татьяна Анатольевна Тернова, Анна Васильевна Фролова. «Поэзия – это»: концепции лирики в журнале “Арион” (1994-2019).....</i>	698
<i>Diana Tetean. Приглашение на казнь Владимира Набокова – изошрённая игра с читателем.....</i>	703
<i>Juan Ignacio Torres Montesinos. Parque Gorki: la novela negra como vía de aproximación a la realidad soviética.....</i>	711
<i>Antonia Viñez Sánchez. La desautomatización de los tópicos como base metodológica en el ámbito de la literatura románica.....</i>	716
<i>Teresa Wolińska. How the Arabs became Turks in the The Old Polish Translation of the Apocalypse of Pseudo-Methodius.....</i>	720
<i>Marta Zambrzycka. Disease of the Body – Disease of Memory. Leitmotif of Epidemic in Selected Ukrainian Novels.....</i>	728

Section 5

MEDIA, POLITICAL DISCOURSE AND FOREIGN AFFAIRS

<i>Alessandra Dezi. Границы иноязычной чужой речи в интернет-общении русскоязычных жителей Эстонии.....</i>	743
<i>Ignacio Fuentes Quirosa. Análisis del discurso político de Vladimir Putin y su presencia en los medios españoles.....</i>	747
<i>Richard Robin, Emily Herring. The Intonation of Post-Soviet Broadcast Media.....</i>	754
<i>Владимир Игнатов. Списание „Пчелица” (1871) на Петко Славейков – идейно-эстетически значения и функции.....</i>	758
<i>Татьяна Николаевна Лобанова. Китайский медиадискурс: дискурсивные практики и идеологическое конструирование.....</i>	764
<i>Елена Миронеско-Белова. Прецедентное имя в рекламе: Григорий Распутин как универсальный коммерческий бренд.....</i>	770
<i>Ryszard Piotrowsk. Remarks on the Dispute over Democracy in Poland.....</i>	779

Od mračne Avile do svetle Sevilje. Španija u putopisima Jovana Dučića i Miloša Crnjanskog

Svetlana Šetović, *Institut za književost i umetnost*
svetlana.seatovic@gmail.com

Ljiljana Banjanin, *Università di Torino*
ljiljana.banjanin@unito.it

Italijanski filozof Katarina Resta u studiji *Geofilozofija Mediterana* samo pre nekoliko godina ukazuje na pomeranje težišta uticaja sa Mediterana na Atlantik. Sa idejom o povratku Evrope sebi i svom zatvorenom velikom Mediteranu Resta ukazuje na jednu od najzanimljivijih osobina mediteranskih obala koje sežu do zaleđa Balkana: "Mediteran je pak sećanje na jednu drugačiju prošlost; u svetskim razmerama, jedinstveno iskustvo susreta između mora i kopna, prostor podele koji odvaja i razdvaja, ali takođe i povezuje i objedinjuje, pospešuje preplitanje identiteta koji, u neprestanom suočavanju, žele da ostanu različiti." (Resta 2017:36). Resta podseća da je Mediteran mesto na kome se susreću kopno i more i da je to metaforički prostor spajanja i razdvajanja. Pluralitet granica, teritorija i kultura ukazuju nam na sasvim druge odnose koji se uspostavljaju kroz prožimanja unutrašnjosti kopna i svetlosti sa mora. Tako će i dva srpska pisca, Jovan Dučić i Miloš Crnjanski različito videti Španiju. Za Dučića to je slika mračne Avile, unutrašnjosti kontinenta opterećene teškim katoličkim protekcionizmom i svetlosti Sevilje koja je multikulturalna, ali i simbol svetlosti koja dopire sa mora, obala reke Gvadalkavir i kroz lakoću življenja koje nije na samom moru, već u zaleđu Sredozemnog mora. Ta dva pristupa kontinentalnoj i primorskoj Španiji su dve slike koje su definisane prostorom, klimom i kulturom, pa i filozofijom života.

U srpskoj književnosti u prvoj deceniji 20. veka nalazimo najjače interesovanje srpskih pisaca za prostore Mediterana i najjači uticaj mediteranskih književnosti i kulture. Taj uticaj su izvršile, pre svega francuska, italijanska i španska književnost. Pored uticaja mediteranskih književnosti na srpsku književnost snažno su uticali i kulturni procesi, putovanja srpskih pisaca u ove zemlje i njihovi susreti sa najvećim umetničkim delima, gradovima i mentalitetom naroda. Mediteranski aspekt u srpskoj književnosti otkriva se i kroz procese nacionalnog pomeranja i geopolitičkih preokrojanja kulturnog prostora, od obale Jadrana do severnih granica na Dunavu. Fernan Brodel o granicama Mediterana kaže da su postojanost i kulturne granice Sredozemlja, fluidni. Susrete kultura i ivice, obode Sredozemlja Brodel opisuje kao ožiljke: „Ali, najčudniji ožiljak sredozemnih zemalja stoji između Istoka i Zapada, preko morskih barijera [...],

ona nepromjenjiva barijera koja prolazi između Zagreba i Beograda, izbija kod Lješa na Jadran, na ušće Drima i na mjesto dodira dalmatinskih i albanskih obala, pa preko starih gradova Naissusa, Remeseine i Ratiare izlazi na Dunav. Sav dinarski blok je bio latinizovan, počev od Panonske nizije uhvaćene zapadnim dijelom Carstva i na koju izlaze široke doline s gorja, do rese morske obale i ostrvlja prema Italiji“ (Brodell, 2001:112). Geografske granice na Mediteranu su snežni vrhovi Apenina, peščane obale mističnog grada u laguni Venecije, plahovite Etne, antičke Sirakuze na Siciliji do doline Gvadalkivira i šarenila Andaluzije. Srpska kultura se u svojim rubnim delovima oslanja na mediteransku i srednjoevropsku koja se meša sa ostacima turske i autentične balkanske kulture. Prostor centralne Srbije bio je 500 godina pod turskom vladavinom, ali su Srbi živeli i uz obale Jadrana i bili deo Mletačke republike, kao što su od 17. veka i živeli u rubnim delovima Habsburške monarhije gde su došli u kontakt sa srednjoevropskim, ali i mediteranskom kulturom u delovima Severne Italije (Trst).

Najveći srpski pisci, Jovan Dučić, Miloš Crnjanski i Ivo Andrić, dobitnik Nobelove nagrade za književnost bili su i diplomate u Rimu i Madridu. Periodi njihovih diplomatskih službi ostavili su veliki trag u njihovim delima jer su putovanjima otkrivali kulturu Mediterana i unosili je u svoja pesnička i prozna dela. Jovan Dučić i nobelovac Ivo Andrić boravili su u Španiji kao diplomate, a Miloš Crnjanski je dolazio kao dopisnik časopisa *Vreme*. Veliku pažnju pored kulture Španije privukao je i Španski građanski rat koji je veoma upečatljivo opisan u reportažama Crnjanskog.

Španija je zemlja koja je multikulturalnim bogatstvom bila izuzetno privlačna za nekoliko srpskih pisaca u periodu između Prvog i Drugog svetskog rata. Jovan Dučić u putopisu „Pismo iz Španije“ opisuje Avilu, ali i Toledo i Eskorijal kao centre kraljevske moći koja je zasnovana na kopnu i u surovom pejzažu bez zelenila u kome dominira samo stroga katolička crkva. U poređenju sa Italijom Dučiću je Španija mračna i teška jer nije upoznao delove južno od Kordobe i Sevilje i njegov ukus je bio mnogo bliži italijanskoj kulturi nego španskoj. Za Dučića je putopis uvek bio i otkrivanje „duha naroda“ i „rasnog genija“. Putujući po kopnenoj Španiji Dučić posećuje Avilu, Toledo, Eskorijal, Segoviju: „Po ovim stranim španskim gradovima mrak pada brzo kao da se više neće nikada dići, težak, materijalan. Tako u Toledu izgledaju noću njegove palate i grobnice. U Segoviji tamni zidovi izgledju kao neprijateljske busije. U Santjagu, koji je sav od manastira i azila, noćne senke po gluvim pijacama izgledaju duboke kao provalije, i nešto crno kipi iz zemlje, i nešto hladno puzi uz naše telo da čovek ne sme noću da se obazre na raskršću“ (Dučić 2004:234-235). Dakle, Dučićeva vizija pojedinih gradova je opterećena tamom gde je sve „granit i senka“, pa je za njega Španija:“ [...] Jedna strašna vera bez milosrđa i jedna peščana zemlja bez lepote...“ (Dučić 2004:235).U odnosu na Španiju

Dučić stalno postavlja Italiju kao zemlju u kojoj je se raspevala renesansa i koja se najranije oslobodila srednjovekovnog nasleđa dok je Španija ostala veoma dugo zarobljena u srednjovekovlju. Dučić je svoj putopis posvetio Avili koja je sinteza srednjovekovne, renesansne i barokne kulture. Uprkos arhitekturi i uzornosti lika Sv Tereze iz Avile Dučić ipak napominje da će iste večeri otići u Madrid. Pokušavajući da definiše „duh naroda“ Dučić Španiju smešta i komparativno postavlja u odnosu na druge zemlje Mediterana, pre svega Italiju, Grčku i Vizantiju. Za Dučića je špansko katoličanstvo sasvim teže i drugačije od italijanskog dok je odnos prema pravoslavlju isključiv: „Pravoslavlje je bilo i ostalo vera nevina i čista, vesela i polupaganska, puna blagorodnog jelinskog duha za radost na zemlji i mir među ljudima, bez svojih inkvizicija i Torkvemada, bartolomejskih noći i engleskih progona.“ (Dučić 2004:260). Dučić i u religijskom kontekstu postavlja Španiju u okvire različitih religija Mediterana otvrajući nove stranice svojih putopisa po Jonskom moru i još dalje do Egipta. Mada je Dučićev putopis oblik kulturološkog teksta sa elementima okvira ipak je ta vrsta putovanja i komparacije postavila temelje za moderno vidjenje Mediterana u srpskoj književnosti koje upravo počivnje sa ovim piscem.

Miloš Crnjanski je pisac koji u periodu između dva rata dolazi kao dopisnik i novinar u Madrid i putuje, opisuje u maniru modernog putopisa svetlu Španiju. Zbog toga njegovo delo i nosi naslov *U zemlji toreadora i sunca* gde će srednja u južna strana Prininejskog poluostrva blistati u lepotama pejzaža, ali bogatstvu kultura koje se mešaju u Sevilji, Granadi, Alhambri i Kordobi. Slika Španije je kontrastna kod ova dva pisca i ukazuje nam na bogatstvo različitosti ove zemlje, ali i želju najznačajnijih srpskih pisaca da upoznaju kulturu i umetnost ove zemlje. Miloš Crnjanski otkriva strast Sevilje, otmenost Granade i Alhambre, ali i lepotu Madrida. Za Crnjanskog ni Eskorijal nije bio mračan već kulturološka i verska pojava koju je poštovao. S druge strane, Dučiću je i Avila bila mračna slika stroge katoličke dogme koja nije dopustila pesnicima i umetnicima da se razmahnu. Tako dva pisca različitog poetičkog usmerenja, a oba izuzetno obrazovana vide sasvim drugačije Eskorijal, Avilu i Toledo. Miloš Crnjanski boravi u Španiji tokom 1933. godine i uprkos političkim nemirima on vidi svetlost i lepotu mediteranske Španije. Oba pisca iako u istom periodu borave u Španiji kroz putopise percipiraju dva aspekta ove zemlje: kontinentalni koji ostaje taman i deo visoravni i mediteranski koji odiše svetlošću, lakoćom i bogatstvom kulturnih obrazaca koji su obeležili ceo Mediteran. Tako se u isto vreme pojavljuju dve slike Španije u srpskoj književnosti koje su i obeležja dva sveta; kontinentalnog ili kopnenog i morskog ili mediteranskog. Ta dva osnovna aspekta određuje prostor, klima i kultura. Tako se kroz putopise dva različita srpska pisca u istom vremenskom periodu početkom tridesetih godina rađa dvojna slika Španije koja je i duboko kontinentalna i ekstremno mediteranska. To bogatstvo pejzaža i kultura prepoznaju oba pisca jer su i polazeći od svojih percepcija različito videli

ista mesta. Ipak, Crnjanski odlazi južnije jer u njegovim putopisima dominiraju jarke boje, temperament i snaga mediteranske Španije kao pomorske velesile i strasti kao glavnog obeležja naroda koji živi na prostorima južno od Kordobe.

Miloš Crnjanski je boravio u Španiji i posebno obišao Andaluziju 1933. godine sa grupom novinara, a te zapise je objavio pod nazivom "U zemlji toreadora i sunca". Pored opisa Madrida, Eskorijala, Avile posebnu pažnju i oduševljenje ovog avangardnog pisca, a tada u ulozi novinara privlače gradovi Kordoba, Sevilja, Granada, Alhambra, Malaga. Crnjanski smatra da prava Španija nije ona koja se upoznaje kada se dođe sa severa, kroz Barselonu ili Madrid, već da bi u ovu zemlju trebalo ući kroz Malagu i gradove na južnoj obali: „Da bi putnik, makar i privremeno, imao iluziju da ona Španija, iz opere Karmen još postoji, treba da uđe u Španiju, negde kroz Malagu, ili Valensiju, ili kao što Eglezzi dolaze često kroz Sevilju.“ (Crnjanski 1995:417-418). Opisujući Madrid i koridu u ovom gradu Crnjanski posmatra industrijalizaciju grada, ali posebnu pažnju posvećuje mentalitetu, tipičnim karakternim i kulturološkim osobinama naroda i zemlje. Ipak, najveće divljenje ovog pisca izaziva putovanje kroz južne krajeve, mada će o Madridu sa ushićenjem kazati: „Madrid, međutim, odmah od početka, ne liči na evropske prestonice. Pre svega vidniji je od njih na danu, a življi je od svih drugih velikih gradova, noću. Danju mu je nebo boje tirkiza, a vazduh treptav, providan, zračan, sve dok pred večer neobično ne zahladi.“ (Crnjanski 1995: 418).

Za Crnjanskog je cela Španija kao jedna vrsta sna i to onog svetlog i tamnog. Na taj način Crnjanski sintetiše u svojim putopisima elemente pejzaža, klime, istorije, kulture i osobina naroda. Stil života u kome je zakon sijeste centralno pravilo usklađeno sa svim karakteristikama klime za Crnjanskog je najviši stepen filozofije tog na prvi pogled lakog i udobnog života: „U stvari, taj spoljni izgled španskog nehata i lenjosti, jako vara. Španac – i kad je poslovan čovek – voli, pre svega, neku atmosferu sna. Nosi u sebi svoju kap arapske krvi [...] Celo Pirinejsko poluostrvo u podne, ošamućeno je od Sunca i traži hlada. Uostalom, čemu uopšte žuriti? – nije li istorija o prošlosti Španije dokaz da je na ovom svetu sve kao san?“ (Crnjanski 1995: 421). Posebnu pažnju u analizama španskog društva Crnjanski početkom tridesetih godina 20. veka posvećuje modernizaciji celokupnog naroda, ali su za njega najzanimljivije pozicije žena. Noćni život u to vreme pripada muškarcima i ženama lakog morala, dok se moderne Španjolke pojavljuju, kako primećuje Crnjanski samo na Severu i u okolini univerziteta i radničkih kvartova. Pre nego što stiže u Andaluziju Crnjanski obilazi Aranhuez koji opisuje kao divne i nesrećne vrtove, opet san, ali onaj tužni u kome sve drhti od siline katoličke vere i nemoći pred tragedijom svemoćnog Filipa II i još čudnije smrti njegovog sina Don Karlosa. Za Crnjanskog je i to prava Španija jer su i melanholija i smrt ti opojni cvetovi ove zemlje koja u Aranhuezu pored reke Taho biva prava "fantazmagorija". U zemlji toreadora i

Sunca Miloša Crnjanskog nalazimo pravi primer avangardnog hibridnog žanra putopisa i reportaže u kome se sintetišu analiza toposa, istorija jedne zemlje, trenutno stanje društva i opšte karakteristike naroda. Crnjanski kaže: „Na svom putu, ja sam po Španiji, išao, pre svega, stazom svoje bede i lomio se da vidim Toledo, Granadu, Sevilju. Mene su, pre svega, zanimale tajne ljudskog života, žalosti koje nisu aktuelne, sneg na planinama i daleka neka boja neba. Zabado sam nos u običaje, nošnje i cvetove. Kad sam imao vremena čitao sam španske pisce i gledao slike. Tek uzgred stavljao sam politička pitanja. Moj put je tako bio šarenilo sna, pre svega u znaku turizma.“ (Crnjanski 1995: 444-445). Iz ovog citata se vidi da je cilj Crnjanskog bila Andaluzija, pre svega, i Toledo kao kraljevski grad. Putujući Crnjanski neprestano hvali „nebesa Španije“ gde god da je prolazio u njemu se odslikavala tirkizna boja neba nad Pirinejskim poluostrvom. U zapisu „Na mostu kalifa u Kordobi“ Crnjanski kaže da tek je tu bio „sav zanet“. Prelaz preko reke Gvadalkivir i ulazak u nekadašnji kalifat Kordobu Crnjanskog je potpuno zaneo jer je na jednom mestu video arapski most čiji svodovi su bili rimski, pred njim je bila arapski bela varoš, neizmerna svetlost nad rekom, a potom zvonici i manastiri, ružičasta opeka između čempresa i narandži. Na tom mestu gde se susreću vrhunci arapske umetnosti džamija Meshita u koju je ugrađen katedralni toranj, mešavina islama i hrišćanstva u belini i čistoti neba pojavljuju se prve asocijacije na veze sa Balkanom: „Žene su prale rublje i nosile vodu u ćupovima boje kao španski hleb, jedva pečen. U tišini za trenut, činilo mi se kao da sam na Vardaru.“ (Crnjanski 1995: 459-460). Slika žena na reci sa ćupovima iz Kordobe asocijala je Crnjanskog na reku Vardar u Makedoniji gde se upravo nalazi takva mešavina islamskog i hrišćanskog sveta. Za Crnjanskog je „andalusko plavetnilo, plavetnilo koje se ne zaboravlja“ dok je svuda miris narandži, limuna, vinove loze i maslinovog drveća. Neobičnu mešavinu verskih sudara u Kordobi oslikanu u simbolima arhitekture Crnjanski opet poredi sa snom: „Sva bela kao neka varoš nad pustinjom, ležala je sad na Gvadalkiviru, kao u snu. Iz nje se visoko dizala žuta katedrala, nekada mošeja, a red belih krovova nastavljao se, sve dok se, opet, u daljini, nije završio crkvama.“ (Crnjanski 1995: 460). Zanimljivo je da Crnjanski nigde ne pominje kvart koji se i danas može videti u Kordobi u kome su nekada živeli Sefardi. To je treća komponenta kulturne i verske složenosti u Kordobi koja ovaj grad čini jednim od najautentičnijih mesta na kojima su sudari kultura i civilizacija ostavili neizbrisive tragove. Poseban zapis Crnjanski je posvetio džamiji katedrali u Kordobi Meskita. „Muhamedanski sjaj katedrale u Kordobi“ i već na početku ovog zapisa ukazuje na jednu od najzanimljivijih osobina Andaluzije. To su skriveni vrtovi sa šedrvanima iza svakog gvođenog ili belog zida koji su arhitektski i kulturološki simboli mavarskog prisustva koje je sačuvao i hrišćanski svet. Tajne koje kriju ti vrtovi iza visokih zidova izazivaju maštu svakog prolaznika, a jednom piscu kao što je Crnjanski pružaju prostor za iluzije ili fiktivne svetove tajnog haremskog

života. Meskita je prema, Crnjanskom, kao druga po veličini džamija u svetu, posle one u Meki, hrišćanska odmazda za Aja Sofiju u Carigradu. Ova vrsta istorijske, verske i kulturološke paralele je moguća i seže u veoma blizak period tj. 15. vek. Bez obzira na ovu paralelu Crnjanski se divi džamiji sa hiljadu stubova, vitkih, lepih, otmenih koji su ih svrstali u „čuda sveta“. U toj šumi arapskih stubova, prema Crnjanskom, čovek se igra igrom svetlosti i tame, mislima o prolaznosti, propasti država, naroda, civilizacija, pa kada se izađe na zaslepljujuću svetlost ljudsko biće samo može poželeti da se večno nastani negde u blizini te uzvišene lepote. Zapis “Granada” Crnjanski započinje svojom žudnjom za sviračima gitare koji su za njega simboli noćne Španije, vesele i melanholične: „Kada smo najposle prilazili Granadi činilo mi se zaista da prilazim snu. Položaj Granade je najlepše od svega što se u Španiji može videti.“ (Crnjanski 1995: 471). S jedne strane šume narandži i maslina, na brdu Alhambra, a u daljini Sijera Nevada sa svojim snežnim vrhovima. Od svih utisaka u Španiji najjači je vazduh, „blagi, mirisni, čisti vazduh Alhambre“. Poseta Alhambri poslednjem mavarskom utočištu i svetskom čudu arhitektonske i kulturološke lepote nastale od 8. do 15. veka za Crnjanskog je „hod kroz san“. U tom snu je Karlos V vladar u čijoj zemlji sunce nikad nije zalazilo sagradio renesansni dvorac. Od 1492. godine hrišćani su surovo zavladaali ovim snom u kom vazduh i blagost opijaju mekoćom i udobnošću haremskog života poslednjih mavarskih vladara. U tim istorijskim reminiscencijama Crnjanski u sudarima civilizacija i opojnostima andaluzijskog pejzaža osluškuje zvuke gitare koja podseća na prolaznost i propadljivost svega: „U Alhambri svet se učini san.“ (Crnjanski 1995: 473). Zanimljivo je da Crnjanski ni jednom rečju ne pominje Lorku, jednog od najvećih pesnika toga perioda i u isto vreme rođenog u Granadi. U zapisu „Sevilja“ Crnjanski zaključuju gde je prava Španija: „Andaluzija to je, najposle, ona prava Španija, koju zamišljamo pre nego što u nju dođemo. Andaluzija u kojoj prašte kastanjete, vitlaju suknom igračice kao Karmen, gde blesne nož i krv oblije cvet badema. Gde žene trče za toreadorima. Jedna operska, davno nestala iluzija.“ (Crnjanski 1995: 474). Ako je Karmen iluzija već 1933. godine kada nastaju ovi putopisi-reportaže gde je onda iluzija tog šarenila Španije? Crnjanski se usmerava na agrarne probleme tog perioda u plodnim analuzijskim njivama, na anarhiju sindikata i opet pred očima ovog putnik, pisca avagrdiste iskrsavaju Mavari kao uređeno društvo, pa i duboko plavo, tirkizno nebo je mavarske boje. Živost i narodnost Sevilje iskršava pred Crnjanskim, radnički kvartovi, sirotinja, a potom poseta jednom od autentičnih restorana sa pravom muzikom i igračicama andaluzijskog regiona. Crnjanskog opet čudi ta strogost prema ženama gde posle devet uveče nije moguće sresti ni jednu pristojnu devojku ili ženu, one su i danju u pratnji tetaka ili plaćenih žena, kao neka vrsta senke. U jednom od barova Crnjanski će u pratnji lokalnog vodiča videti cvet Sevilje, igračice koje igraju kao „jasmini, cveće badema i leandra“, Opojnost te

igre i lepota žena oduševila je Crnjanskog, pa i jedna od njih koja će se predstaviti kao Lolita Naraho kasnije će postati osnova za junakinju Lolu u romanu ovog pisca Kap španske krvi. Krinka Vidaković Petrov je kao izuzetan hispanolog i sefardista proučavala je sliku Španije u delu Miloša Crnjanskog tražeći odnose između ove zemlje i Balkana: „Jedan tip sličnosti proističe iz činjenice da su Iberija i Balkan jedina dva evropska prostora na kojima je orijentalna kultura bila aktivno prisutna. U tom smislu je i Srbija, sa izlazom na more i bez izlaza na more, bila uključena u mediteransku kulturu. Drugi tip sličnosti proističe iz činjenice da su Španija i Balkan bili povezani zajedničkim kulturološkim okvirom, koji bismo nazvali habsburškim.“ (Vidaković Petrov 2013:299). Pored Crnjanskog u istoj grupi novinara bio je i bugarski novinar Tanev koji je u Španiji prepoznavao Balkan. Ta bliskost u kulturološkom i dugom verskom uticaju je sasvim izvesna veza koja omogućava srpskim piscima da bolje osete i razmeju ovako mešoviti prostor koji se najbolje predstavlja u Andaluziji. Pored ostalih delova Španije anadaluzijski region je najviše premrežen tim sudarima koji čine osnovu mediteranskog sveta, pa je sasvim jasno zašto se i Crnjanski 1933. godine toliko fascinirao ovim podnebljem. Iako ni Sevilja, ni Kordoba, ni Granada nisu gradovi na moru njihovo postojanje u zaleđu Sredozemnog mora čini ih autentično mediteranskim u percepciji jednog srpskog pisca. Vidaković Petrov primećuje: „Mediteranska Španija je samo jedna od pravih Španija koje Crnjanski opisuje. To je prostor svetlosti, ukrštanja drevnih kultura, ukqučivosti i „radosti na zemlji i mira među ljudima“(kako bi rekao Dučić).“ (Vidaković Petrov 2017:190). Slika Španije je u putopisima Jovana Dučića i Miloša Crnjanskog dvostruko ogledalo u kome se vide tama kopna, težina katoličke isključivosti i sa druge strane svetla strana zemlje koja gleda ka moru ili uz more mešajući nalseđa mavarske, jevrejske i romanske kulture. Crnjanski vidi tu mešavinu kultura i odblesak svetlosti sa pučine dok Dučić ostaje zabrinut nad tamom Toleda, Segovije i Aranhueza. Španija Miloša Crnjanskog je mediteranska šarolikost, bogatstvo kulturnih slojeva dok je u Dučićevoj percepciji to ratnička, surova Španija oštih vetrova i tamnih strana religijske isključivosti.

REFERENCES

- Brodel, F. (2001). *Mediteran i mediteranski svet u doba Filipa II*, preveo Mirko Đorđević. Beograd: Geopoetika, CID.
- Jovan, D. (2004). *Gradovi i himere*. Dereta, Beograd.
- Crnjanski, M. (1995). *Putopisi I*, priredio Nikola Bertolino. Beograd-Lausanne: Zadužbina Miloša Crnjanskog, L'Age D' Homme, BIGZ, SKZ.
- Vidaković-Petrov, K. (2013). „Španija Miloša Crnjanskog“ u: *Acqa alta Mediteranski pejzaži u modernoj srpskoj i italijanskoj književnosti*, ur.

SECTION 4. SLAVIC LITERATURES AND CULTURAL EXPRESSIONS

- Svetlana Šeatović Dimitrijević, Persida Lazarević Di Đakomo. (pp. 289-312). Beograd: Institut za književnost i umetnost.
- _____. (2017). „Miloš Crnjanski i Španija:hod samoće“, *Horizont Hispanija*, Čigoja štampa, Beograd, 171-199.
- Resta, K. (2017). *Geofilozofija Mediterana*, prevela Anđela Arsić Milivojević. Beograd: Geopoetika.